

Kan 'emissiearme landbouw' verbinden?

Provincie Noord-Brabant

Hoe beleef je het thema emissiearme landbouw als je een pluimveebedrijf hebt, als je wethouder bent, als je vlakbij veehouderijen woont of als je milieuactivist bent? Wat zijn dan je worstelingen? En wat geeft je hoop? Op zoek naar het menselijk gezicht achter een heikel thema. 'Ik laat me met alle plezier door Ben uitnodigen om zijn stallen te bekijken.'

Ben Beerens op zijn pluimveehouderij



Een landbouw- en voedselketen in Brabant die goed en duurzaam is voor mens, natuur en omgeving; en landbouwbedrijven die zo weinig mogelijk schade veroorzaken en liefst een positieve invloed hebben: dat is de wens die het bestuur van de provincie Noord-Brabant heeft uitgesproken. En daarmee staat het thema 'emissiearme landbouw' hoog op vele agenda's.

Emissiearme landbouw

Hoe ziet dat er in de praktijk uit? Hoe kijk je naar emissiearme landbouw als je daar een belangrijk deel van je tijd mee bezig bent? Als pluimveehouder in Hoogeloon (gemeente Bladel) ziet Ben Beerens 'emissiearme landbouw' als iets waar hij met zijn bedrijf dagelijks een bijdrage aan levert, 'want ik gebruik een innovatief stalsysteem én meet het effect ervan'. Als wethouder in Bladel zou Fons D'Haens graag vergunningen verlenen aan bedrijven die erin slagen



Frans Minten en zijn vrouw

om werk te maken van emissiearme landbouw, 'maar het is al een tijdje onmogelijk om daar vergunningen voor te verlenen'. Frans Minten, inwoner van gemeente Land van Cuijk, en Geert Verstegen, voorzitter van het Brabants Burgerplatform, zien het liefst vandaag nog dat emissiearme landbouw een feit is. Minten: 'ik heb al jaren last van de veehouderijen in mijn omgeving'. Als directeur van de Brabantse Milieufederatie maakt Femke Dingemans zich al jaren hard voor een gezonde bodem, gezond water en gezonde lucht, 'want de provinciale ambitie "Iedere Brabander drie gezonde levensjaren erbij" ondersteunen wij van harte.'

“Wij zitten vreselijk in de stank. Het ergst is het fijnstof. Dat irriteert de ogen en je slikt het in.”

Frans Minten, inwoner Wanroij

Overbelaste situaties

Laten we beginnen in Wanroij, een plaatsje tussen Boxmeer en Volkel. Frans Minten kwam hier 52 jaar geleden wonen. 'Rondom lagen verschillende kleine boerderijtjes,' herinnert hij zich. 'Hartstikke leuk.' Maar de boerderijtjes werden intensieve veehouderijen. 'Binnen een straal van vijfhonderd meter zitten varkens, kippen, vleesrunderen en kalveren,' zegt Minten. 'Wat ik daarvan merk? Dat wij vreselijk in de stank zitten. Het ergst is het fijnstof. Dat irriteert de ogen en je slikt het in. 's Morgens is het niks als hoesten, ik heb pijn op de borst, ben gauw moe, heb hoofdpijn.' Zijn huis verkopen? 'Dat willen we al



Fons D'Haens

jaren. Maar wie koopt ons huis in deze situatie? Kijk, als ik nu de enige was met overlast in de gemeente Land van Cuijk, dan kochten ze me uit en was het opgelost. Maar er zijn 55 van die "overbelaste situaties" in deze gemeente. Dat maakt het moeilijk.' In 2017 spanden zestien burgers in samenwerking met het Brabants Burgerplatform een rechtszaak aan tegen de Nederlandse staat. 'De rechter oordeelde dat overschrijding van de geurnormen in strijd is met het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens,' vertelt Verstegen. De staat ging in hoger beroep; dat diende in januari jongstleden. De uitspraak volgt binnenkort.

Omgevingsvisie

Fons D'Haens is wethouder in een gemeente waar geen overbelaste situaties zijn: Bladel. Wat kan hij doen om de belangen van de landbouw en omwonenden in balans te houden? 'Wij hebben een omgevingsvisie en daarin

staat dat agrarische bedrijven mogen ontwikkelen als de emissies afnemen, maar tegelijkertijd mag het aantal mensen dat overlast ondervindt niet toenemen. Het instrument dat hier in het verleden heel goed werkte, is de geurverordening ofwel de normstelling van de hoeveelheid geur die een veehouderijbedrijf mag uitstoten. Die heeft heel goed uitgediend. Echte overlast hebben we hier niet meer.' Toch heeft D'Haens een wens: 'Ik zou graag vergunningen verstrekken aan agrarische bedrijven die passen in onze omgevingsvisie. Helaas kan ik dat niet, omdat de provinciale en landelijke overheid al enkele jaren geen vergunningen meer afgeven omdat de rechter uitspraken heeft gedaan over strenge stikstofeisen.'

“De effectiviteit van het ECO Air Care systeem is heel makkelijk te meten. Uit onze metingen blijkt dat wij negentig procent ammoniak reduceren.”

Ben Beerens, pluimveehouder

Effectief systeem

Een voorbeeld van een agrariër die Fons D'Haens 'best zou willen faciliteren om verder te verduurzamen en uit te breiden' is Ben Beerens in Hoogeloon. Zijn bedrijf heet GreenFarm en het systeem dat hij gebruikt, is ECO Air Care. Het is een ventilatie- en luchtwassingsysteem dat naast een pluimveestal wordt geplaatst.

Het werkt als volgt. Ammoniak ontstaat uit de keutel van een kip (die niet apart poept en plast). Het ECO Air Care systeem voert deze stoffen af met ventilatie. De uitgaande stallucht wordt 'gewassen' in het ECO Air Care systeem om milieuvervuiling (met onder andere stikstof) te minimaliseren. Het aangezuurde waswater dat wordt gebruikt, bevat opgeloste ammoniak, stikstof en fijnstof. Dit noemen we spuiwater. Via de ECO Air Care unit wordt dit afgevoerd naar een opslagsilo. De stikstof uit

het spuiwater wordt (in plaats van kunstmest) gebruikt voor landbouwpercelen. Ben Beerens: 'Vroeger kwam die stikstof in de lucht terecht en sloeg neer in het bos en de natuur. Nu geven we het op het juiste moment aan het land en de akkers. Die zijn er blij mee, want het is mooie meststof.' De effectiviteit van het ECO Air Care systeem is heel makkelijk te meten, beweert Ben Beerens. 'Uit onze metingen blijkt dat wij negentig procent ammoniak reduceren.'



Greenfarm Hoogeloon Familie Beerens



Geert Verstegen en Frans Minten

De pluimveesector heeft hooggespannen verwachtingen van deze vorm van emissiereductie en klimaatbeheersing. 'Bens installatie draait al een paar jaar en is bewezen effectief in stikstofreductie,' zegt wethouder Fons D'Haens. 'Ook collega's van hem die dezelfde techniek kunnen toepassen, zouden geholpen zijn met een vergunning. Op die manier kunnen zij verantwoord een vorm van veehouderij blijven uitoefenen.'

Innovaties

Zijn zulke innovatieve systemen de toekomst? Over het nut van technische innovaties blijken de meningen uiteen te lopen. Ben Beerens is er fan van: 'Als je tegen innovatie bent, dan kom je niet verder. Dan zouden we nu nog in berenvellen rondlopen.' Geert Verstegen zegt echter: 'De landbouwsector kent een lange geschiedenis op het gebied van techniek. Maar Frans Minten zit nog steeds in de stank. Wij zijn vóór innovatie, maar dan voor een systeeminnovatie. Dat betekent gewoon veel

minder dieren.' Fons D'Haens heeft voor de veehouderij hoge verwachtingen van brongerichte maatregelen: 'Als je al in het stalontwerp kunt zorgen dat er veel minder ammoniak ontstaat, bijvoorbeeld door vaste mest en urine te scheiden, dan is de stal gezonder voor dieren, medewerkers én omgeving.' De wethouder verwacht in de akker- en tuinbouw ook veel van technieken als gps en beeldherkenning: 'Die maken het bijvoorbeeld mogelijk om gewasbeschermingsmiddelen veel gericht in te zetten. Dan heb je die veel minder nodig.'

"Wij zijn vóór innovatie, maar dan voor een systeeminnovatie. Dat betekent gewoon veel minder dieren."

Geert Verstegen, Brabants
Burgerplatform

Ook de BMF richt zich op pesticiden, vertelt Femke Dingemans: 'Wij proberen boeren te verleiden om op zoek te gaan naar een alternatieve aanpak. Als ze het dan niet voor de natuur doen, doe het dan voor de gezondheid van je burens. Het zal voor iedereen een andere beweegreden zijn, maar we hopen wel dat zoveel mogelijk ondernemers die kant op gaan.' Dingemans is op haar beurt juist weer sceptisch over het effect van innovaties: 'Nieuwe technieken kunnen wel onderdeel zijn van een set van oplossingen, maar wat

ons betreft zijn ze nooit de ultieme en enige oplossing. Dat geldt ook voor het systeem van Ben Beerens. Maar hij mag me van harte uitnodigen om het te bekijken!'

Verbinding

Vermoedelijk zal Ben Beerens dat graag doen: niet alleen omschrijft hij de Brabantse Milieufederatie als 'een partij waar mee te overleggen valt', maar bovendien ontvangt hij al jaren burens, collega's en zelfs Tweede Kamerleden op zijn bedrijf. Allemaal zijn ze nieuwsgierig naar zijn aanpak en Beerens licht die dan met alle liefde en plezier toe. En onlangs organiseerde hij een omgevingsdialog waar hij burgers en ondernemers uit zijn directe omgeving uitnodigde. 'Als ik uitleg wat wij doen, dan zeggen ze allemaal: "Dat is eigenlijk heel logisch."'

Zo zijn er meer voorbeelden van verbinding. De gemeente Bladel werkt 'heel erg goed' samen met andere gemeenten aan kennisdeling tussen agrariërs en andere betrokkenen, vertelt wethouder D'Haens: 'Expertise rondom vergunningverlening en techniek wisselen we uit als gemeenten onderling, maar ook met adviseurs, ondernemers, onderzoeksinstituten, de Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant en het ministerie. Dat is een belangrijke manier om kennis te delen en te ontwikkelen.'

Frans Minten en Geert Verstegen zijn hoopvol gestemd over de huidige pilot 'Aanpak overbelaste situaties' in het Land van Cuijk. Ze prijzen de inzet daarin van de gemeente. 'De gemeente heeft gezegd: "Deze geuroverlast kan zo niet langer. Wij gaan hier een oplossing voor bedenken." Dat doen ze samen met de boerenorganisaties, de milieubeweging en met ons als burgers. Dus we werken nadrukkelijk samen. Half februari was er bijvoorbeeld een rondetafelgesprek

waar we allemaal deskundigen mochten uitnodigen.' Het doel is dat er eind 2025 een plan van aanpak ligt om die 55 gevallen aan te pakken, goedgekeurd door de gemeenteraad. 'Of dat lukt, is vers twee, zegt Geert Verstegen. 'Maar Land van Cuijk blijft in elk geval niet op de handen zitten. De gemeente heeft goede intenties.'

“Wij proberen boeren te verleiden om op zoek te gaan naar een alternatieve aanpak. Als ze het dan niet voor de natuur doen, doe het dan voor de gezondheid van je burens.”

Femke Dingemans,
Brabantse Milieufederatie

Landbouw en natuur

Los van elkaar bepleiten Fons D'Haens en Femke Dingemans dat de link tussen landbouw en natuur moet worden verstevigd. Dingemans zegt in Brabant volop boeren te zien die de natuurinclusieve en biologische weg kiezen. 'Zij werken al heel lang samen met de natuur: ze helpen met het beheer van de natuurgebieden waar hun eigen koeien in grazen, ze leggen landschapselementen aan zoals kruiden, grasland, akkerranden voor de biodiversiteit, ze hangen nestkastjes

op samen met buurtbewoners. Wij hopen natuurlijk dat er meer van die coalities ontstaan. Boer & Buur met Natuur bijvoorbeeld bouwt aan een netwerk van boeren en telers die op een dier- en natuurvriendelijke manier boeren en zo samen een breed platform creëren voor de rechtstreekse verkoop aan de consument.' De Brabantse Milieufederatie ondersteunt ook al meer dan tien jaar het Netwerk Goed Boeren: ruim zestig Brabantse boeren die bezig zijn met verduurzaming. Dingemans: 'Dat is inmiddels een belangrijk netwerk dat agenderend werkt voor de provincie, beleid beïnvloedt en de weg baant voor een hele grote groep. Ik geloof in die aanpak om boeren samen hun hulpvraag te helpen oplossen.' Want wat Dingemans naar eigen zeggen vaak ziet, is dat boeren 'niet zo makkelijk boodschappen aannemen van milieuorganisaties of overheden, maar wel van elkaar. Dat verklaart het succes van het Netwerk Goed Boeren.'

Ook Fons D'Haens is ervan overtuigd dat 'de beleidsmatige, kunstmatige scheiding tussen landbouw en natuur' moet worden doorbroken: 'Als wij boeren willen behouden in Brabant, moeten we zorgen dat ze voedselproductie kunnen combineren met beheer van natuur en landschap tegen een adequate vergoeding. Anders ontstaat er een tussengebied tussen de stad en de natuur dat verloedert en waar je weinig grip hebt op de kwaliteit en de activiteiten die daar plaatsvinden.' Hij wijst op Van Gogh Nationaal Park: 'Daar doen ze een heel dappere poging om boeren te stimuleren om natuurinclusief te werken. Juist wij in Zuidoost-Brabant, wij als Brainportregio moeten toch in staat zijn om burgers dat landschap aan te bieden en ze op die manier ook te verleiden om een paar centen meer over te hebben voor kwalitatief hoogstaand voedsel uit de eigen regio?'



Samen

Hoe ziet de toekomst van de landbouw eruit? Femke Dingemans: 'Wij geloven in een duurzaam verdienmodel met misschien minder dieren, maar ook met andere oplossingen. Met andere bedrijfsvoering. Dat dat best een hele overgang is voor gangbare boeren, snappen we heel goed. Maar we kunnen aantonen dat het kan. Dus we hopen dat heel veel ondernemers die stap zetten.' Fons D'Haens: 'Het zou helpen als er politiek overeenstemming was over hoe de landbouw in Nederland eruit moet zien. We weten allemaal dat het duurzamer moet, maar we weten niet waar we naartoe werken.' Ben Beerens: 'De wil om er samen uit te komen, ontbreekt de laatste jaren een beetje in Nederland. Dat is jammer, want hoe je het ook wendt of keert: we zullen het samen moeten doen.'

Emissiearme landbouw in Provincie Noord-Brabant

We willen dat de landbouw- en voedselketen in Brabant goed en duurzaam zijn voor mens, natuur en omgeving. Dat betekent dat landbouwbedrijven zo weinig mogelijk schade veroorzaken en liefst een positieve invloed hebben. Zo moeten stallen, mestopslagen en mestbewerkingsinstallaties bijna geen schadelijke stoffen uitstoten, zoals ammoniak, geur, fijnstof, broeikasgassen en ziektekiemen. Bij het telen van gewassen is het belangrijk dat meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen niet in de bodem of het water terechtkomen. Daarnaast willen we dat er minder ammoniak, gewasbeschermingsmiddelen en broeikasgassen in de lucht terechtkomen.

Om dit te bereiken is het nodig dat alle sectoren in de landbouw de komende jaren verder verduurzamen. Er zijn al mooie stappen gezet en er wordt goed samengewerkt tussen allerlei partijen. Maar er is nog meer nodig om de uitstoot verder terug te dringen. We voorzien daarbij verschillende scenario's. Het ene scenario gaat uit van hoogproductieve landbouw die zo slim in elkaar zit dat er nauwelijks emissies zijn. Dat kan door stallen aan te passen, mest te bewerken, precies te bemesten, gewassen met slimme technieken te beschermen tegen plagen en onkruid in de hand te houden. Het andere scenario gaat uit van extensieve, natuurinclusieve landbouw, waarbij boeren optimaal gebruik maken van natuurlijke processen. In de praktijk zijn er allerlei tussenvormen van deze scenario's denkbaar, het is aan ondernemers hier hun plan in te trekken, passend bij de mogelijkheden die hun

bedrijfsvoering en hun locatie bieden. Dat zijn lastige keuzes met vaak ingrijpende gevolgen voor bedrijf en familie.

Als provincie ondersteunen we ondernemers in het maken van keuzes door begeleiding aan te bieden. We stimuleren nieuwe ontwikkelingen en duurzame stappen via subsidies en andere financieringsregelingen. We zetten onze netwerken en expertise in om samenwerking en kennisdeling te versterken en iedereen daarvan te laten profiteren. We stellen ook kaders, via beleidsafspraken binnen de Europese en Nederlandse wettelijke kaders.

Dit doen we allemaal, omdat we werken aan een gezondere leefomgeving voor mens en dier. Met schonere lucht, een sterkere natuur en water- en bodemsysteem die bestand zijn tegen klimaatverandering. Een nieuwe balans tussen landbouw, natuur en samenleving waarbij we kringlopen sluiten. Dat gaat niet vanzelf en brengt grote veranderingen met zich mee voor de agrarische sector. Dat vraagt om creativiteit en vernieuwing, maar ook om moeilijke keuzes maken. Er gebeurt al heel veel. Ondernemers, overheden en kennisinstellingen werken intensief samen, ze innoveren en investeren, en leren van elkaar. Dat is de kracht van de Brabantse agrifoodsector. Daar zijn we trots op!